

היום נלמד בעזרת ה':

בבא בתרא דף מב

(בעמוד הקודם)

שלשה לקוחות מצטרפין: לראובן יש עדים שהשדה היתה שלו. שמעון החזיק בה שנה אחת בטענה שהוא קנה אותה מראובן, בתום השנה הוא מכר את השדה ללוי בשטר, בתום השנה מכר אותה לוי ליהודה בשטר. ואז בא ראובן וטוען 'לא מכרתי את השדה בכלל לשמעון!' והוא רוצה להוציא אותה מיהודה. טוען לו יהודה 'הרי אני לוי ושמעון החזקנו בה ביחד שלוש שנים ולא מחית בנו, ואם כן יש לנו ביחד חזקה, כי שמעון לא היה אמור לשמור את השטר שלו יותר משלוש שנים'. ואילו ראובן טוען 'בגלל שראיתי שכל אחד ממכם החזיק רק שנה אחת בשדה, חשבתי שאתם חוששים להחזיק בה כי היא לא שלכם באמת ולכן לא ראיתי צורך למחות בכם'.

הצדק עם יהודה. בגלל שלשטר יש קול, וראובן שמע שהשדה נמכרה שוב ושוב. ואם כן הוא יודע שהסיבה שכל אחד החזיק בה רק שנה, בגלל שהיא נמכרה שוב ושוב ולא בגלל שהוא חשש מלהחזיק בה. ועל כן היה על ראובן למחות בהם.

אמר רב וכולם בשטר: מדובר שיש ללוי ויהודה שטר מכירה, שאז היה 'קול' למכירה שלהם, כאמור. (אמנם לשמעון אין שטר, כי אם היה לו שטר פשוט שהבעלים לא היה יכול לטעון כלום). אבל אם המכירה שלהם היתה רק בעדים, לא ידע ראובן שהיא נמכרה והוא חשב שהם מחזיקים בשדה בצורה שאינה רגילה, וממילא אין להם חזקה ואינו צריך למחות בהם.

קושיא: למימרא דסבר רב שטר אית ליה קלא ועדים לית להו קלא, והאמר רב המוכר שדה בעדים גובה מנכסים משועבדים: מהדברים עולה שרב סובר שלמכירה בשטר יש 'קול' (= פרסום) בגלל שמתאספים אנשים לכתוב ולחתום את השטר, ואילו למכירה בעדים אין קול.

אך הרי רב בעצמו אמר, שהמוכר שדה בפני עדים, והמוכר קיבל עליו 'אחריות' שאם יבוא בעל חוב הקודם למכירה ויגבה את השדה מהקונה, הקונה יגבה את כספו מהשדה שנמכרה אחריו. כי למכירה בפני עדים יש קול ופרסום, והקונה שבא אחריו היה צריך לוודאות שהוא משאיר קרקע נוספת ברשות המוכר בשביל האחריות של הקונה שקנה לפניו.

תירוץ: התם לקוחות אינהו אפסידו אנפשיהו: באמת למכירה בעדים אין קול, אבל הלקוחות שבאים לקנות שדה, צריכים לברר לפני שהם משלמים שלא היתה מכירה באחריות הקודמת לקנייה שלהם. מה שאין כן לגבי חזקה, הבעלים לא אמור לחקור האם היתה מכירה של השדה שלו, ומכיון שלא היתה מכירה בשטר לא היה קול למכירה, ולכן סבר הבעלים שלא היתה באמת מכירה והוא לא צריך למחות.

קושיא: ומי אמר רב הכי? והתנן המלוה את חבירו וכו': האם יתכן שרב אמר שהקונה שדה בעדים באחריות, יכול לגבות 'מנכסים משועבדים' דהיינו מהשדות של הקונים שקנו אחריו?

והרי כתוב במשנה שהמלוה את חבירו בשטר, קרקעותיו של הלווה משתעבדות למכירה. ולכן אם לאחר מכן הלווה מכר את שדהו, אם הלווה לא מחזיר את החוב, המלווה גובה את החוב 'מנכסים משועבדים' כלומר מהקונה שקנה את השדה (אם אין ללווה שדה אחרת שלא נמכרה). אבל המלווה את חבירו בעדים, המלווה גובה רק 'מנכסים בני חורין' כלומר משדה של הלווה שעדיין לא נמכרה, ולא מנכסים משועבדים!

וכי תימא רב תנא הוא ופליג, והא רב ושמואל וכו': ואם תרצה לתרץ שרב נחשב כמו 'תנא' והוא יכול לחלוק על המשנה. אך הרי רב בעצמו אמר ש'מלוה על פה' כלומר הלוואה בעדים ללא שטר, המלווה אינו גובה מלקוחות שקנו שדות לאחר ההלוואה.

תירוץ: מלוה אזביני קא רמית? מלוה כי קא יזיף בצנעא קא יזיף כי היכי דלא ליתזלו נכסיה עליה, זביני מאן דזבין ארעא בפרהסיא זבין כי היכי דליפוק לה קלא: וכי אתה מקשה מהלוואה על קנייה? אדם הלוקח הלוואה עושה זאת בצנעה, כי הוא לא רוצה שיתפרסם שהמצב הכלכלי שלו דחוק ואז כשירצה למכור את שדהו יורידו אותו במחיר. ומכיון שההלוואה נעשית בצנעה, הלקוחות שקנו את

השדות לאחר מכן לא יכלו לדעת שיש שעבוד על השדה שהם קונים, ולכן המלווה לא גובה את ההלוואה מהלקוחות.

אבל מוכר שדהו עושה זאת בפרהסיא, כי הוא מעוניין שיבואו הרבה קופצים על הנכס. וממילא יש פרסום למכירה, ולכן הקונים שקנו את השדות הנוספות של המוכר לאחר המכירה, היו יכולים לברר האם היתה שדה שנמכרה קודם לכן. ומשלא עשו זאת הפסידו לעצמם, והקונה הראשון יגבה מהם אם השדה אם תינטל ממנו השדה שקנה (כגון שהתברר שהשדה שקנה אינה שייכת באמת למוכר אלא לאדם אחר, הקונה הולך וגובה את השדה של הקונה שקנה אחריו).

*

ת"ר אכלה האב שנה והבן שתיים, האב שתיים והבן שנה, האב שנה והבן שנה והלוקח שנה, הרי זו חזקה: האבא החזיק בשדה שנה אחת ומת, ובנו החזיק בה שנתיים, הם מצטרפים ביחד לשלוש שנות חזקה. וכן להיפך.

וכן אם האב החזיק שנה אחת, והבן שנה אחת, ולאחר מכן מכר הבן את הקרקע ללוקח בשטר, והלוקח החזיק בה בשנה השלישית, שלושתם מצטרפים לחזקה.

למימרא דלוקח אית ליה קלא: מהדברים עולה שהמכירה ללוקח יש לה קול ופרסום, ולכן היא נחשבת לאחת משנות החזקה, ואם הבעלים לא מחה בו יש כאן חזקה. אך קשה על כך מהברייתא דלהלן.

ורמינהי אכלה בפני האב שנה ובפני הבן שתיים, בפני האב שתיים ובפני הבן שנה, בפני האב שנה ובפני הבן שנה ובפני לוקח שנה, הרי זו חזקה: הברייתא הזו מדברת על מקרה הפוך מהברייתא הקודמת. דהיינו המחזיק בקרקע עשה זאת בחיי 'האב' שהוא בעל הקרקע, ולאחר מכן מת האב והמשיך להחזיק בה בחיי בנו שירש אותו שנתיים, שלושת השנים מצטרפות לחזקה. וכן להיפך.

וכן אם המחזיק החזיק בפני האב שנה אחת, ומת האב והחזיק בפני הבן בשנה השניה, ולאחר מכן מכר הבן את הקרקע ללוקח והמחזיק המשיך להחזיק בקרקע בשנה השלישית בפני הלוקח, הרי זו חזקה. הקושיא -

ואי סלקא דעתך לוקח אית ליה קלא, אין לך מחאה גדולה מזו! אם למכירת שדה יש קול ופרסום, אם כן בעצם העובדה שהבן מכר את הקרקע ללוקח הוא הראה בכך שהוא הבעלים על הקרקע, ואין לך מחאה גדולה מזו!

אלא מכאן מוכח שלמכירת שדה אין קול, ולכן המחזיק בקרקע לא ידע מכך ולא נזהר לשמור על שטרו. וקשה על הברייתא הראשונה שאמרה להיפך (שללוקח יש קול)!

תירוץ: אמר רב פפא כי תניא ההיא במוכר שדותיו סתם: באמת ללוקח יש קול וכפי שאמרה הברייתא הראשונה. אבל בברייתא השניה מדובר שהבן מכר ללוקח את כל שדותיו שירש מאביו בסתם. הלוקח טוען שהוא קנה גם את השדה של המחזיק, ואילו המחזיק טוען שהבן מכר לו את כל השדות חוץ מזו. ולכן המכירה של הבן את כל הקרקעות אינה נחשבת למחאה.

אבל אם היה הבן מוכר את השדה הזו במפורש ללוקח, אכן היתה כאן מחאה, ולמחזיק לא היתה חזקה בשדה.

*

משנה: האומנין: במקרה הנוכחי המשנה עוסקת ב'חזקת מטלטלין'. דהיינו אדם שמחזיק בחפץ, ובא אדם אחר ומביא עדים שהחפץ הזה היה שלו, והמחזיק טוען שהוא קנה את החפץ, הוא נאמן. כי כשמוכרים מטלטלין לא עושים זאת בעדים או בשטר.

כל זה בסתם חפצים ובסתם אנשים. אבל אומן שמתקן כלים, כגון חייט או כובס (= מכבסה של בגדים), שמחזיק בבגד שעשוי להשלח אליו לתיקון, וטוען שהוא קנה את הבגד, ובעל הבגד מביא עדים שהוא היה שלו וטוען שהוא שלח אותו לתיקון אצל האומן, האומן לא נאמן.

השותפין: שקנו שדה בשותפות, ואחד מהם החזיק בחלק של חבירו שלוש שנים, אין לו חזקה. כי דרך השותפין להתחלק ביניהם, אחד אוכל כמה שנים ולאחר מכן חבירו אוכל את אותו מספר שנים.

האריסין: אריס שעובד בקרקע ומקבל בשכרו חצי מהפירות, שהחזיק בקרקע ג' שנים, אין זו חזקה. כי הדרך היא שהבעל הבית אוכל חמש שנים ולאחר מכן האריס אוכל חמש שנים.

האפוטרופין: אדם שמינה אפוטרופוס שיטפל בנכסיו.

לא לאיש חזקה בנכסי אשתו, ולא לאשה חזקה בנכסי בעלה: איש שאכל שלוש שנים את פירות 'נכסי מלוג' של אשתו אין זו חזקה (נכסי מלוג = קרקע שהאשה מביאה לחתונה שהקרן שייכת לה והבעל אוכל את הפירות). וכן אשה שאכלה את פירות השדה של בעלה אין לה חזקה, כי הבעל חייב לזון את אשתו ולכן הסכים לה שתאכל.

ולא לאב בנכסי הבן, ולא לבן בנכסי האב: כי הם כמו אפוטרופסים בנכסים של השני.

במה זכרים אמורים במחזיק: כל הצורך בחזקת ג' שנים, הוא רק במחזיק בקרקע ורוצה להוכיח את בעלותו עליה כנגד הבעלים הראשונים. אבל הנותן מתנה לחבירו, המקבל עושה 'קנין חזקה' וזוכה מיד בקרקע. וקנין חזקה הוא 'נעל וגדר ופרץ כל שהוא' כלומר הקונה מתקין דלת, או בונה גדר, או פורץ פתח בגדר שיוכל דרכו להכנס לשדה.

וכן האחים שחלקו את השדה שירשו מאביהם, או המחזיק בנכסי גר שמת ואין לו אשה וילדים שנכסיו הפקר. עושים קנין חזקה וקונים מיד את השדה כנ"ל.

גמרא: אבוא דשמואל ולוי תנו: אביו של שמואל וגם לוי (שהיה חבירו של שמואל) שנו במשנתנו 'השותפין והאריסין והאפוטרופין אין להם חזקה' ללא 'האומנין', לפי שאם לשותף שיש לו חלק בשדה יש מקום לומר שהוא קנה את החלק של שותפו בכל זאת אין לו חזקה, כל שכן שלאומן שאין לו חלק בדבר שמחזיק בו אין חזקה, אלא הוא קיבל אותו כדי לתקנו, וכיון שזהו דבר פשוט לכן המשנה לא כתבה זאת.

שמואל תני: אבל שמואל שנה במשנתנו 'האומן אין לו חזקה, אבל שותף יש לו חזקה', משום שאם חבירו השותף לא מכר לו את חלקו, היה על חבירו לעבוד את האדמה ולאכול את הפירות יחד אתו (= עם השותף שלו), ומכך שהוא החזיק בה לבד סימן שאכן השדה שלו.

ואזדא שמואל לטעמיה: ושמואל הולך בזה לשיטתו, שאמר שמואל -

השותפין מחזיקין זה על זה: אם אחד מהם מחזיק בחלק שלו ובחלק של חבירו שלוש שנים, הרי זו חזקה.

ומעידין זה על זה: שאם בא אדם אחד מהשוק ומערער על החלק של חבירו, יכול השותף שלו להעיד לטובתו, ואינו נחשב ל'נוגע בעדות' שפסול להעיד.

ונעשים שומרי שכר זה לזה: אם נגנב החפץ שהם שותפים בו מבית אחד מהם, דינו כשומר שכר שחייב בגניבה ואבידה, לפי שיש לו שכר בזה שגם חבירו ישמור על החפץ כשיעור הזמן שהוא שומר עליו.

קושיא: רמי ליה רבי אבא לרב יהודה במערתא דבי רב זכאי: הקשה רבי אבא לרב יהודה כשהיו במערה של רב זכאי - וכי אמר שמואל שלשותי יש חזקה? והרי אמר שמואל, שותף שמחזיק בכל השדה (= גם בחלק של חבירו), הרי זה כאילו נתן לו חבירו רשות וציווה עליו להיות בשדה במקומו כמו אריס. ולכאורה כוונת שמואל שאין לו חזקה כמו שלאריס אין חזקה, כיוון שהוא ירד לשדה חבירו ברשות.

תירוץ: לא קשיא: במקום אחד דיבר שמואל במקרה שהשותף ירד לכל השדה וטוען שקנה את חלקו של חבירו, ובמקום אחר דיבר שמואל במקרה שהוא מחזיק בחלק המובחר וטוען 'חילקנו בינינו את השדה וזה החלק שאני קיבלתי וכבר החזקתי בו שלוש שנים', וחבירו השותף טוען 'עדיין לא חילקנו את השדה, אלא עשינו תנאי בינינו שאתה תאכל את החלק הזה שלוש שנים ואח"כ אני יאכל אותו שלוש שנים'.
הגמ' מבארת היכן מדובר כך והיכן מדובר אחרת:

אמרי לה להאי גיסא: יש מתרצים שדברי שמואל 'שותף יש לו חזקה' נאמרו במקרה שהשותף ירד לכל השדה וטוען שקנה את חלקו של חבירו, לפי שמנהג השותפים הוא או לחלק ביניהם את כל הפירות של כל שנה ושנה, או שכל אחד מקבל חצי מהשדה בשנה זו ובשנה הבאה הם מתחלפים ביניהם, וכיון שכאן הוא אכל לבדו את כל פירות השדה וחבירו שתק, הרי שיש לו חזקה. ודברי שמואל 'שותף אין לו חזקה' נאמרו במקרה שהוא מחזיק בחלק המובחר וטוען 'חילקנו בינינו את השדה וזה החלק שאני קיבלתי וכבר החזקתי בו שלוש שנים', ואין לו חזקה לפי שבאמת כך דרך השותפים לחלק ביניהם את השדה.

ואמרי לה להאי גיסא: ויש מתרצים שדברי שמואל 'שותף אין לו חזקה' נאמרו במקרה שהשותף ירד לכל השדה וטוען שקנה את חלקו של חבירו, לפי שדרך השותפים ששותף אחד אוכל שלוש שנים ואח"כ השותף השני, וכיון שכך הדרך לכן הוא לא יכול לטעון 'קניתי את החלק שלך' ואין לו חזקה. ודברי שמואל 'שותף יש לו חזקה' נאמרו במקרה שהוא מחזיק בחלק המובחר וטוען 'חילקנו בינינו את השדה וזה החלק שאני קיבלתי וכבר החזקתי בו שלוש שנים', לפי שאם באמת הם לא חילקו ביניהם את השדה הרי שחבירו לא היה נתן לו את החלק המובחר, אלא

הם היו עובדים בכל הקרקע בשותפות ומתחלקים בפירות, ומכך שהוא מחזיק בחלק המובחר הרי שיש לו חזקה.

רבינא מתרץ: **רבינא אמר:** שתי המימרות של שמואל עוסקות במקרה שהשותף ירד לכל השדה וטוען שקנה את חלקו של חבירו, אלא שאם יש בשדה ארבע אמות לכל אחד מהשותפים יש לו חזקה, שכיון שיש לכל אחד ארבע אמות אין מנהג השותפים לתת לחבירו לאכול לבדו בשלוש השנים הראשונות, ואם הוא נתן לו סימן שמכר לו את חלקו. ואם אין בשדה ארבע אמות לכל אחד, אין לו חזקה כיון שהמנהג הוא שאחד אוכל לבדו במשך שלוש שנים ואח"כ חבירו, לפי שלא משתלם להם לאכול יחד בקרקע כ"כ קטנה.

*

חוזרים לדברי שמואל שאמר 'שותף כיורד ברשות דמי':

גופא, אמר שמואל שותף כיורד ברשות דמי. מאי קמ"ל וכו': מה שמואל בא לחדש לנו בזה? אם הוא בא לחדש לנו שלשותף אין חזקה, א"כ שיאמר 'שותף אין לו חזקה'.

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוא: שמואל בא לחדש לנו ששותף שירד לעבוד בשדה דינו כאריס שעובד בשדה ומקבל מפירות השדה אפילו מהשבח של פירות גמורים, כגון קמה העומדת להיקצר וענבים העומדים להיכצר. ואפילו אם הוא ירד לעבוד בשדה שאינה מיועדת לנטיעה והוא נטע בה, הרי הוא נוטל כמו אריס. והחידוש הוא שאנו לא אומרים שדינו כיורד לשדה חבירו ללא רשות ועבד בה שידו על התחונה.